

PLATÓ (427-347)

INTRODUCCIÓ

Ha arribat fins a nosaltres la pràctica totalitat de l'obra que Plató va escriure per al públic extern a l'Acadèmia: una àmplia col·lecció de diàlegs i algunes cartes. Aquesta és la nostra font documental directa. Sabem que era poc inclinat a posar per escrit el seu pensament (carta VII), i Aristòtil li atribueix doctrines que no apareixen de manera clara en els diàlegs. Això fa que la interpretació del seu autèntic pensament sigui difícil i hagi generat nombroses controvèrsies.

Els diàlegs no exposen una doctrina de manera sistemàtica, sinó que barregen temes molt diversos, exposats en escenes dialogades. El seu pensament, a més, evoluciona i madura al llarg de la seva vida filosòfica. Donat el clar interès polític i ètic de Plató, hem de tenir en compte que els diàlegs no són només una simple exposició de coneixements, sinó que posseeixen una alta qualitat retòrica, fruit de la seva intenció de fer-los eficaços entre els seus conciutadans. Aquests dos factors: saviesa profunda i voluntat d'ensenyar, posen en joc tota la subtileza i frescor de l'art literari de Plató.

El to dels diàlegs canvia amb el pas dels anys. Els primers es dirigeixen contra els sofistes amb una filosofia propera a Sòcrates; els intermedis tenen l'aire d'una conversa d'amics; els últims adopten un to professoral i semblen dirigits als estudiants i col·laboradors del filòsof.

VIDA I OBRA

1. Diàlegs de joventut (399-389).

Plató —el nom de la qual era Aristocles— pertanyia a una família de l'aristocràcia atenesa. Després de la mort de Sòcrates, per a evitar possibles implicacions, Plató es va desplaçar a Mègara i potser va viatjar per orient i Egipte. El primer diàleg va redactar-se entorn del 393. El tema dels diàlegs d'aquesta època se centra en la virtut, i s'empra el mètode socràtic, encara que solen acabar sense trobar la definició que busquen.

Els diàlegs més importants són: Apologia de Sòcrates; Eutífró, sobre la pietat; Protàgores, sobre la possibilitat d'ensenyar la virtut, i el seu caràcter de saber.

2. Diàlegs de transició (388-385)

Viatja a Itàlia i coneix als pitagòrics, rebent influències d'aquesta escola. A Siracusa (Sicília), durant el govern de Dionisi I, coneix al seu nebot Dió, al qual vol educar. El resultat final és que Plató és venut com esclau en el mercat. Afortunadament un amic seu, Anníceris de Cirene, el va descobrir i va comprar el seu rescat. Plató va voler pagar-li el preu, però en no acceptar-lo, va fundar amb ell l'Acadèmia d'Atenes, prenent elements de les comunitats pitagòriques. En els diàlegs de l'època domina la temàtica política, exposada freqüentment en la discussió Sòcrates-Sofística. S'accentua l'atenció al tema de l'ànima, i apareixen els primers esbossos de la teoria de les idees.

Els diàlegs més importants són: Gòrgies, sobre la retòrica, la justícia i la immortalitat; Menó, sobre l'ensenyament de la virtut i la reminiscència.

3. Diàlegs de maduresa (385-370)

Plató és a Atenes dirigint l'Acadèmia. En els diàlegs d'aquesta època es tracten els següents temes fonamentals: Teoria de les idees i estructura de l'Estat. En ells es percep un Sòcrates més segur de si mateix, i freqüentment s'exposen mites.

Diàlegs: Convit, sobre l'amor i les idees; Fedó, sobre la immortalitat de l'ànima i la vida filosòfica; La República, sobre l'Estat, la justícia i altres temes; Fedre, sobre l'ànima, l'amor i la bellesa. Tots els diàlegs d'aquests anys són importants.

4. Diàlegs crítics (369-362)

El 367 mor Dionisi I de Siracusa. El succeeix Dionisi II. Dió, el seu oncle, convida a Plató... Però Dió és bandejat i Plató queda pres durant dos anys a Sicília. Torna a Atenes amb seriosos dubtes sobre les possibilitats pràctiques de realitzar el seu ideal polític. Dió l'acompanya. Els diàlegs d'aquesta època són crítics, amb un estil sec i difícil. Els problemes lògics ocupen cada vegada més espai. Sòcrates no és ara el personatge principal, i, tret del Sofista, no inclouen mites.

Diàlegs principals: Parmènides, sobre l'ésser i la unitat, revisió crítica a la teoria de les idees; Teetet, sobre el coneixement; Sofista, sobre la definició.

5. Últims diàlegs (361-347)

Dionisi II va convidar a Plató per a aconsellar en la tasca de govern de Siracusa. Dió l'acompanya en el viatge, però tot fa esperar un nou fracàs. Efectivament, Dionisi confisca els béns de Dió i reté a Plató. Torna el nostre autor cansat a Atenes per a dedicar els seus últims anys a l'Acadèmia. Quan Dionisi II sigui assassinat, Dió i uns altres intentaran arribar al poder en Siracusa, és a ells que escriu l'ancià Plató l'entranyable carta VII. En els diàlegs d'aquests anys abandona els temes metafísics, per a dedicar-se a la cosmologia i la història. Canvia i endureix les seves concepcions polítiques.

Diàlegs més importants: Fileu, sobre el plaer i el bé; Timeu, sobre la cosmologia, amb el mite de Atlàntida; les Lleis, on desenvolupa una constitució política, encara que no va poder fer-ne l'última revisió.

LÍNIES GENERALS DEL SEU PENSAMENT

L'activitat filosòfica de Plató és hereva en bona mesura de l'empremta que va deixar en la seva ànima la vida i mort de Sòcrates i, com en el seu mestre, el centre del seu interès és l'home. No obstant això, la riquesa i amplitud de la filosofia platònica desborda en temes i en profunditat al seu mestre venerat, configurant una comprensió global i articulada de la realitat en el seu conjunt.

La necessitat del saber en l'orientació de la vida moral menarà Plató a l'estudi del coneixement humà: el seu abast, graus i fonamentació; a aprofundir en l'estructura de l'ànima humana i perfilar els trets de la virtut; a analitzar la plasmació d'aquesta virtut en la Polis i a observar les formes de govern, així com els seus defectes i evolució. A l'indagar els fonaments del conèixer i la moral, aprofundeix en la recerca de la realitat suprema: El Bé i el U, i l'ordre que se'n deriva: el que ell anomena el món de les idees (*cosmos noetos*) i l'ordre versemblant del cosmos sensible. També la naturalesa del diví i el destí d'immortalitat que l'home pot esperar.

Tots aquests temes van formant-se a través converses en les quals es fa intervenir als filòsofs anteriors que Plató coneixia bé: els sofistes, Heràclit, Parmènides, els pitagòrics... Autors que també van deixar empremta en Plató. En els diàlegs es fan presents multitud d'apreciacions de fina psicologia, consells pedagògics, observacions costumistes. També intuïcions que preparen el terreny de la filosofia aristotèlica. El pensament platònic està molt cohesionat, per això és molt difícil separar un àmbit d'un altre: tots els temes s'entrecreuen. Els breus mites de la caverna i del auriga en són potser el seu millor resum.

I. L'AMOR FILOSÒFIC. (Banquet, República, Sofista)

Hem de començar parlant de com entén l'autor l'actitud i la vida filosòfica: les disposicions interiors que han de guiar qui vulgui endinsar-se en el saber. La recerca de la veritat que es proposa el filòsof no és fàcil: exigeix un gran esforç i no és recompensat per béns materials, ni tampoc, moltes vegades, per l'honor públic. Necessita, doncs, l'amor per la veritat per sobre de tot altre desig. I —donades les condicions habituals de l'existència humana— cal una forta lluita per a no desviar-se: No rendir-se als diners o a l'ambició política, no deixar-se dur per aparences o creure's simples opinions... Lliurar-se per la virtut autèntica i estar disposat a tot per assolir-la és, segons Plató, la vida més bella que l'home pot abastar i l'única que té veritable sentit.

Per Plató, la vida de l'home en la terra està emmarcada entre el principi i el fi (arjé i telos), ambdós situats més enllà del món temporal i visible. Així doncs, la ignorància amb que naixem a aquest món no és allò radicalment primer, sinó ja derivat; i la mort no és la fi, sinó alguna cosa que serà transcendida en una vida plena i immortal. L'amor al saber és la manifestació adequada d'aquesta situació. L'amor és un intermediari entre la manca (*Penia*) i l'abundància (*Poros*): entre la saviesa i la ignorància: els savis no filosofen, perquè ja han arribat a el seu objectiu; els ignorants tampoc, perquè menyspreen la saviesa. Els que filosofen són aquells que anhelan el saber i que se'n saben mancats.

Així doncs, dirà, l'amor i la filosofia són un pont entre l'humà i el diví, entre el temporal i l'ideal etern. El pitjor que pot succeir-li a l'home és l'oblit del seu origen. Per aquest motiu Plató intenta una *anàmnesi* (reminiscència): despertar el record de qui som. El recorregut de l'home —dibuixat en el mite de la caverna, narrat en el Banquet i esquematitzat en el Símil de la línia— comença en les coses belles del món, per a remuntar-se gradualment cap a la bellesa interior, la de l'ànima: les belles normes de conducta, després a les belles ciències, per a acabar en el saber de la Bellesa mateixa, del Bé i la Veritat. Només llavors se sent de nou l'home en el seu veritable lloc.

Per aquest motiu Plató desenvolupa al llarg de la seva obra una constant confrontació amb el gran perill de la filosofia: el de convertir-se en una simple habilitat per a construir discursos convincents, posada al servei d'interessos diversos i mundans. La sofística és el gran enemic de la filosofia. Aquesta confrontació exigeix analitzar seriosament tant el tema del coneixement com el del voler. Ambdós han d'ajustar-se perquè l'orientació a la veritat pugui quedar ben fonamentada.

A més, com l'experiència individual és limitada i la veritat és universal i comuna, la investigació filosòfica depèn de l'amor també en el sentit que ha de desenvolupar-se en conversa amb els altres. El diàleg entre amics que estimen la veritat és el context ideal de la investigació i l'acadèmia filosòfica.

D'aquest recorregut es conclouen algunes orientacions fonamentals, que el tema de l'ànima i l'ètica acabaran d'aclarir. Especialment, el sentit precís de l'autoritat intel·lectual i moral: El qui pot jutjar autoritzadament sobre el bé i el mal (veritat/mentida) ha de tenir un ànima bona. La maldat no és capaç de conèixer-se a si mateixa com a tal. Només l'home bo, amb temps i educació, coneix tant el bé com el mal. D'aquí que el sentit principal de l'educació de l'home ha de centrar-se en la virtut, en el millorament del seu ésser i conducta, i no només en la transmissió de continguts teòrics. A més, Plató va aprendre de Sòcrates que en el diàleg filosòfic

és tan necessari valorar els principis dels quals es parteix, com l'interès que mou als homes. L'amor divers és el que més separa al sofista del filòsof, però el sofista és hàbil i es presenta com filòsof, i no és fàcil desemmascarar-lo.

La pitjor ignorància és la d'aquell que coneixent la veritat tria o prefereix l'error o la mentida. Per aquest motiu per a Plató la veritat s'acosta al bé, però la realitat suprema i la saviesa màxima és la del bé: la del que estima la veritat com la seva fi.

II. L'EXPLICACIÓ DEL CONEIXEMENT

Plató analitza els problemes que genera l'explicació del coneixement humà amb una profunditat molt superior a qualsevol dels seus antecessors. Els seus principals temes són els següents. En primer lloc, la naturalesa mateixa del conèixer. Després, les relacions entre l'intel·ligible i el sensible, mostrant que l'intel·lectual ha de ser primer i el sensible només secundari, que sense l'intel·ligible és impossible trobar el significat de l'experiència sensorial. Així doncs, només coneixent les idees s'arriba a el saber ple. En l'explicació d'aquest accés al saber autèntic, aporta una interpretació sorprenent: el saber no és més que record del que contemplem en una vida anterior en el món diví de les idees: És la qüestió de l'accés al principi des de la situació actual de l'home. Al costat d'això, un estudi detallat dels graus del saber i del valor de cada tipus de coneixement, completen la seva investigació.

II.1. EL CONEIXEMENT: EL SENSIBLE I L'INTEL·LIGIBLE (Teetet)

La filosofia grega havia arribat, en temps de Plató, a un cert descoratjament. Els sofistes feien servir l'art de la retòrica per defensar plantejaments molt diversos i es creava la sensació que tot plegat era un parlar per parlar... Què és l'autèntic coneixement? Quines bases té? Quin paper hi juga l'experiència i l'observació sensible? Cal resoldre aquests temes per tal de fonamentar millor el coneixement humà. Plató dedicarà un gran esforç a aquesta propòsit.

Per a estudiar-ho es fa necessari determinar d'entrada què entenem per coneixement. És a dir, si estiguéssim completament mancats de l'experiència de conèixer, tampoc no podríem entendre què estem buscant o mirant d'explicar. Hem de partir, doncs, de l'experiència compartida com a coneixedors que, alhora, tenen dubtes i limitacions en aquesta experiència. Aquesta base en la vida habitual és sobre el que discutim i reflexionem. Plató entén el coneixement com una relació a través de la qual copsem la realitat i les seves formes d'existència. Per assolir-lo plenament hem d'arribar a aconseguir una convicció fonamentada: Una creença verdadera justificada, diu. En el coneixement ben assolit hi destaca tres aspectes essencials:

1. Diem saber si tenim seguretat certa i, per tant, estabilitat en el temps;
2. Si podem posar-nos d'acord, és a dir si hi ha universalitat en allò sabut; i
3. Si el que entenem expressa la realitat autèntica del que existeix.

En una primera mirada, l'experiència sensible sembla la font del nostre saber: Estar confusos, lligats al sensible i a un llenguatge de tipus imaginatiu és la situació inicial dels homes en aquesta vida (mite de la caverna). Per això es planteja Plató, discutint amb Protàgores, si l'experiència i la sensació són el veritable coneixement.

Només en aquestes condicions acceptem que sabem plenament alguna cosa. Podem anticipar que la seva resposta sobre la sensibilitat serà negativa: la percepció del món sensible no és el veritable coneixement, encara que en participa i no és, per tant, simple engany. L'experiència no és ple saber perquè no compleix plenament cap de les tres exigències: la realitat sensible i la sensació canvien constantment, les sensacions són aparença, no realitat autèntica i són, finalment, particulars de cadascun i no universals. Així doncs, l'experiència és una dimensió secundària del saber, no la primària.

Els punts claus de la discussió són dos:

1. Si la sensibilitat fos la nostra única via de coneixement, com és un fet que caben sensacions diferents sobre les mateixes coses, tindria raó Protàgores: cadascun seria la mesura del que es coneix i seria impossible arribar a l'universal i el real.
2. La realitat física és canviant, com ho és el flux de les sensacions i, si és així, res pot saber-se en ells amb garanties i estabilitat suficients. Cal remarcar que Plató tendeix a deixar-se influir per la visió de Heràclit, segons la qual en aquest món tot flueix constantment.

Però el gran avenç de Plató —exposat en el Teetet, diàleg tardà— és l'anàlisi en profunditat de l'estructura de la sensació, especialment la visual i la demostració de la necessitat, tant de transcendir els sentits per a remuntar-se a l'intel·ligible, com la necessària anterioritat de l'intel·ligible sobre el sensible.

Encara que les sensacions són infinitament variades, sempre tenen aquesta estructura comuna: sorgir com la unió d'un parell: Allò percebut i el qui percep. La seva unió constitueix la percepció i no existeix amb independència d'això. Per tant, no és només subjectiva: no hi sento sense la presència de l'objecte; ni tampoc és la cosa, l'objecte: que pot ser percebut de maneres distintes segons el subjecte, i a més no pot ser blanc o dolç per a ningú. *"A un temps l'ull veu i l'objecte arriba a ser blanc. Abans eren dues realitats distintes, una susceptible de veure, i l'altra de ser acolorida"*.

La primacia de l'intel·ligible, tant de l'ànima racional, com de les idees o formes, prové de l'estudi del vertader subjecte de les sensacions i del seu contingut complet: Qui hi veu o hi sent, el sentit, o la ment a través d'ell? Conclourà que els sentits no poden ser el subjecte de les sensacions, sinó la ment racional.

Plató dedueix que només la ment (raó) pot conèixer aquests aspectes comuns reflexionant sobre el sensible de manera ordenada. Així doncs, només per la intervenció de la ment (ànima racional) és possible superar el relativisme complet en el terreny sensible: la possibilitat de parlar de les coses de manera comprensible exigeix intel·lecció i nocions no sensibles.

A més, quan percebem alguna cosa, no només captem estrictament el que sentim, sinó que pensem altres continguts no sensibles: la igualtat i la diferència formals són un requisit previ per poder saber què veiem o sentim. Així, per exemple, al veure dues coses semblants, com "sabem" que ho són? Només comparades amb la noció d'igualtat podem determinar-ho... Però d'on ens ve la idea igualtat i desigualtat? Aquesta igualtat no es troba en cap realitat sensible, sempre desigual en algun aspecte... Només disposant d'antuvi de la noció d'igualtat podem entendre que els falta una mica para ser iguals en sentit estricte. És a dir, abans de les sensacions hem de tenir la idea d'igualtat, base de tota comparança.

A més, hi ha quelcom comú en tota designació: sempre destaquem una forma comuna. Però la forma (o figura) com a tal ha de ser un criteri anterior a les seves aplicacions. El mateix passa amb el bell, el just, el bo, etc. La igualtat i diferència formals, presents en tot coneixement, han de posseir-se com criteri abans de tota experiència. La capacitat de captar i definir la igualtat i la diferència formal universalment és la intel·ligència, i ella es basa en la idea com a criteri rector.

En definitiva, queda demostrada la necessitat d'un nivell intel·ligible com primer per a situar correctament el coneixement veritable. El moviment és el gran obstacle per al saber ple en el món sensible. Caldrà explicar com ens és possible l'accés a l'intel·ligible.

II.2. LA REMINISCÈNCIA. (Fedó, Menó)

El tema del saber com record respon a la connexió entre la nostra situació en aquest món (la caverna) i el *arjé* o principi primer. Concreta, en el tema del coneixement, la visió platònica del lloc de l'home i d'aquesta vida en el conjunt de la realitat.

Una primera manifestació de la necessària presència i anterioritat del principi (idees) és que per a aprendre qualsevol cosa, sempre hem de basar-nos en el que sabem d'antuvi. El saber no pot començar de zero. Així hem vist que si no coneguéssim en absolut què és conèixer, tampoc podríem buscar-ne el significat. Per tant, per a iniciar qualsevol recerca és necessari sempre un cert coneixement anterior: L'explicació de l'existència de tal anterioritat és la doctrina del coneixement com record (reminiscència), íntimament relacionada amb l'afirmació de l'existència de realitats intel·ligibles: les idees, i de la preexistència de l'ànima. La mateixa naturalesa de l'aprenentatge —des de l'experiència de la maièutica—, referma aquesta afirmació. L'ignorant és capaç d'anar traient de si mateix les respostes i arribar a la solució: No li són donades les raons des de fora, ell mateix les troba. Han d'estar ja d'alguna manera en ell. Si no ho ha rebut en aquesta vida present, es fa necessari que ho posseeixi, encara que oblidat, en la seva ànima en una vida anterior.

Així, per Plató, tot el procés d'arribar a saber no és més que un treballós recordar. Fixem-nos que la intel·ligència, que semblava no saber, quan arriba a la veritat sobre alguna cosa, la “reconeix”, la detecta com a tal. En definitiva: el coneixement que pot fer comprensibles les percepcions —que en elles entenguem una mica, que tinguin sentit per a nosaltres— és de realitats estables que no es donen en el sensible. I si l'ànima les coneix abans de tota sensació, és que tant elles com l'ànima tenen una realitat distinta, i que es coneixen per contemplació directa abans d'aquesta vida.

Es percep la influència pitagòrica de la transmigració de les ànimes; i la de Sòcrates, en la noció de coneixement com descobriment de l'essència comuna en allò múltiple, així com en el mètode d'aprenentatge. El mite del Carro alat o del Auriga, expressa aquestes idees de manera imaginativa.

II.3. ELS GRAUS DEL SABER (La República, El Sofista)

Una vegada que s'ha respost a les qüestions precedents, pot posar-se en ordre el conjunt del saber humà. En La República distingeix Plató quatre graus del coneixement (SÍMIL DE LA LÍNIA), encara que només dues d'ells són pròpiament ciències. És important comprendre que aquests graus es corresponen amb els diferents tipus de realitat existents: segons les condicions de l'ésser, s'estableixen diferents possibilitats del saber.

El recorregut ascendent del saber suposa la superació de la mera aparença sensible per a remuntar-se, ajudats per la matemàtica, que ens acostuma a tractar amb l'intel·ligible, cap a l'intel·ligible suprem: idees i principis, U-Bé. Els dos primers graus componen el nivell de l'opinió versemblant (*Doxa*), els dos següents són ja pròpiament ciències (*Episteme*).

1. El tipus inferior d'éssers són les imatges creades per l'home de les coses sensibles: obres de l'art: poemes homèrics, per exemple. Aquestes realitats són conegudes per conjectura, per una hipòtesi o suposició que aventuri què poden ser. El seu valor de coneixement és mínim. (*Eikasia*).

Plató valora força negativament la mitologia grega: no és, podríem dir, una bona imatge ni del món ni del diví i humà. Potser per això va crear una bona colla de "mites" nous sobre temes diversos que fossin una imatge més adient de la realitat.

2. El següent nivell és el de les realitats sensibles mateixes que, per la seva naturalesa canviant, no són la realitat plena. Pensant sobre la percepció que d'elles tenim, poden ser objecte de creença versemblant, d'opinió, que és l'estatut de la cosmologia. (*Pistis*).

Aquestes dues formes coincideixen a ser només opinió (*doxa*), en graus diferents. Els nivells següents són ja ciència (*episteme*), també en dos nivells diferenciats.

- El cosmos és imatge del món intel·ligible en el temps: "*el cosmos*) ha nascut, ja que és visible i tangible i té cos." (Timeu, 28, c) La causa activa i directa del cosmos és el Demiürg (Déu artesà), ja que el model ideal és immòbil. La seva acció no és creadora, sinó ordenadora: Contemplant el model de les idees intentarà plasmar-les en una massa material i caòtica, en el si de l'espai preexistent, receptacle universal dels éssers generats: "*Finalment existeix sempre un tercer gènere, el del lloc: no pot morir i brinda un lloc a tots els objectes que neixen*" (Timeu, 51, c). El Demiürg, doncs, reproduceix el món intel·ligible materialment de la millor manera possible, contant amb la limitació que introdueix la materialitat: causa de la imperfecció, l'esdevenir, la mort i la inestabilitat pròpies de tot el sensible. Aquest món és per això, còpia i imitació del veritable món de les idees, que és etern, perfecte i immaterial.
- El cosmos és concebut com un ésser viu, animat per un ànima intel·ligent que és el seu principi de moviment i d'ordre: l'Ànima del Món, primera producció del Demiürg. Plató rebutjà el mecanicisme que vol explicar la formació del cosmos a partir de causes exclusivament materials i corpòries (foc, aigua, àtoms, etc.). La seva explicació és teleològica: la idea està present com meta, fi, en "la mirada" del Demiürg quan aquest produeix el món. "*Heus aquí que uns consideren envoltada la terra per un remolí, i la suposen fixa en el centre del món; uns altres la conceben com una ampla artesa, que té per base l'aire; però no es cuiden d'investigar el poder que l'ha col·locat de la manera necessària perquè fos tan bé com sigui possible; no creuen en l'existència de cap poder diví, sinó que s'imaginaven haver trobat un Atlas més fort, més immortal i més capaç de sostenir totes les coses; i a aquest bé, que és l'únic capaç de lligar i abraçar-lo tot, ho tenen per una idea vana*". (Fedó)
- El cosmos, al ser còpia del "*vivent intel·ligible*", adopta la forma geomètrica més perfecta: l'esfera, "*la figura que conté en si totes les possibles*". A més d'esfèric, és també únic i harmoniós: aquest és el millor dels mons i el més bell dels possibles, creat simultàniament amb el temps. No hi ha un temps anterior a la creació el cosmos. El temps sorgeix juntament

amb ell i és la còpia mòbil de l'eternitat immòbil del món eidètic: "*Per aquesta raó el seu autor es va preocupar de fer una espècie d'imitació mòbil de l'eternitat i, mentre organitzava el cel, va fer, a semblança de l'eternitat immòbil i una, aquesta imatge eterna que progressa segons les lleis dels nombres, això és el que anomenem nosaltres el temps*". (Timeu, 38, a)

- Una vegada ordenada la matèria pel demiürg, aquest va produir els quatre elements fonamentals a partir dels quals sorgeixen els cossos o objectes físics: foc, aire, aigua i terra. Tots ells es corresponen amb una figura geomètrica regular: el tetraedre (foc), el octaedre (aire), el icosaedre (aigua) i el cub (terra), més el dodecaedre, potser associat a l'esfera del cel. Aquesta concepció pren com model les teories pitagòriques dels poliedres.

- Ara bé, el coneixement de l'ordre còsmic és superior al coneixement immediat del sensible, i al seu torn és inferior al coneixement de les idees en si mateixes, per tant l'eina que permet a l'enteniment humà destriar aquest ordre còsmic ha de ser justament aquella que mitjança entre la percepció sensible i la intelecció pura de la idea: el coneixement matemàtic. D'aquesta manera fonamenta Plató alguna cosa que serà una de les més importants bases conceptuals de la revolució de la ciència en els segles XVII i XVIII: la necessitat d'explicar matemàticament els fenòmens físics i astronòmics. Heisenberg: "*Crec que en aquest punt la física moderna s'ha decidit definitivament per Plató. Perquè realment les unitats mínimes de la matèria no són objectes en el sentit ordinari de la paraula; són formes, estructures o idees -en el sentit de Plató- de les quals només pot parlar-se sense equívocs amb el llenguatge matemàtic*".

3. Vénen després els intel·ligibles inferiors, els ens matemàtics, reals segons Plató, que són coneguts per raonament discursiu (*Dianoia*), prenen el seu punt de partida dels sensibles. Aquest nivell compon la primera ciència: la matemàtica. Matemàtica és una ciència perquè considera la quantitat en si mateixa, sense intervenció de les qualitats sensibles (aritmètica), i les figures en si mateixes més enllà de les seves concrecions físiques (geometria): el quadrat, etc. en si mateixos són invariables i no corporis. Aquestes realitats només es perceben pel pensament, per això la matemàtica és una preparació per a la filosofia, perquè és el primer accés al món intel·ligible. La matemàtica no és la ciència suprema perquè parteix d'uns principis que no són fermes per si mateixos. Comença amb hipòtesis (axiomes) dels quals no es dona raó. Des d'aquests axiomes dedueix les conclusions, però no es remunta cap al principi absolut de tot.

4. Els éssers superiors, la realitat primera i fonamental: idees i principis, són coneguts per una investigació estrictament intel·lectual, que deixa de costat el sensible (*Noesi*) i atén en exclusiva a l'intel·ligible. La ciència que compon aquest nivell és la Dialèctica, nom que Plató dona a la filosofia pròpiament aquesta. La Dialèctica no procedeix solament cap a les conclusions, sinó que es remunta fins al principi absolut de tot, per a garantir la solidesa de les seves conclusions. Aquesta ciència busca conèixer l'essència (idea) de cada cosa i, alhora, una visió de totes les idees sota el principi suprem, l'U-Bé.

Es dona en la Dialèctica un procés d'ascens fins al primer principi (*Synagogué*). Aquest ascens està orientat per la precedència de les idees i de l'ànima racional, que l'amor fa presents. Al posar en comú en el diàleg el que se sembla a l'experiència de cadascun, es van polint les diferències i posant en clar l'essencial i el comú. Aquesta dialèctica permet posar en clar el realment principal.

En un segon moment tracta de desenvolupar totes les conseqüències que deriven d'aquell principi del com tot depèn (*Diairesis*): contemplar la realitat a la llum del coneixement del Bé.

Es descobreix així un ordre jeràrquic entre les idees: unes participen d'unes altres en diferents graus i nivells. La precisió d'aquestes relacions s'aconsegueix amb el rigor en la definició. La manera de definir és la divisió de dues contraris de la mateixa espècie sota un gènere comú, i aquest al seu torn ho és d'altre anterior i més ampli.

Són els primers passos de la lògica, que Aristòtil desenvoluparà enormement. Plató ens proposa alguns exemples: el pescador de canya i el sofista en *El Sofista*.

* Els problemes principals que trobem en la Dialèctica platònica —que seran també problemes de la filosofia posterior— són: la manera i la garantia del procés ascendent cap al principi primer (la inducció). Després, que no sembla possible que l'home pugui reproduir tot l'ordre de la realitat en un immens sistema deductiu (ideal d'alguns corrents de la filosofia posterior).

III. EL MÓN DE LES IDEES. (Fedó, República V, Fileu, Convit, Fedre, Timeu)

El que s'ha anomenat "Teoria de les idees", correspon a la descripció de la realitat primera; aquella que, per Plató, fonamenta l'ordre de totes les altres realitats. No trobem en els diàlegs una formulació estable: va madurant-se fins al seu desenvolupament complet, i entra en crisi i es transforma en els últims llibres. Sí podem afirmar que Plató introdueix en el dipòsit de la filosofia la clara afirmació de l'intel·ligible (suprasensible) com realitat autèntica i primordial. L'afirmació d'un món de realitat superior, formada per les Idees i presidida per la "Idea de les idees": l'U-Bé, que és la clau de volta del món platònic. Aquesta és l'aportació central del platonisme. En ocasions l'anomena el "Vivent intel·ligible": "*Així, doncs, el Déu, havent decidit formar el món el més possible a semblança del més bell dels éssers intel·ligents i d'un Ésser en tot perfecte, ha fet d'ell un vivent únic, visible, contenint en el seu interior a tots els vivents que són, per naturalesa, de la mateixa classe que ell.*" (Timeu, 30, c).

La força amb que se'ns imposa el sensible no ha de confondre'ns; si atenem bé, veurem que allò que s'ofereix a la nostra intel·ligència és més real que el sensible. Potser és aquesta la major dificultat: estem acostumats a anomenar "realitat" al sensible, la preparació matemàtica i filosòfica ha de fer que canviem aquest punt de vista. Només en aquesta mesura som platònics. Plató hagué d'enfrontar-se a les implicacions del pensament de Parmènides: Que l'ésser en sentit absolut i transcendent implica la precarietat del món visible. ¿És possible defensar la consistència del món temporal sense renunciar al descobriment de el U absolut? Potser sí, si tot allò essencial en les coses és també etern i, en certa manera, diví.

Els elements que serviran de base són:

1. La noció socràtica d'essència. Plató arriba a la "Teoria de les Idees" des del convenciment de la necessitat de l'essència —la forma comuna o igual— per a entendre veritablement la realitat, que ja va proposar Sòcrates. Fruit de la seva convicció que el moviment és incompatible amb l'estabilitat del saber, Plató es veu obligat a plantejar l'existència separada d'un món ideal on les condicions del saber es realitzin plenament, sosa que el seu mestre no sembla que defensés.

2. Una altra manifestació de l'arrel socràtica de la teoria és que es planteja inicialment —abans del Fedó— per a les realitats de tipus ètic i noble, només després s'amplia a tot tipus de coses.

3. De l'arrel pitagòrica del seu pensament procedeix que s'afirmi també l'existència de la realitat matemàtica en condicions similars a les idees en general. El matemàtic en si mateix ha d'existir i configurar una de les dimensions de la realitat ideal.

Com en Sòcrates, Plató rebutja que a través d'exemples pugui arribar-se a entendre veritablement què és una cosa: què és justícia, virtut, etc. El que es busca (el que correspon a la idea) és allò que està en tots els casos, unificant-los: la unitat del plural, l'universal invariable, l'essencial: la forma comuna. Plató insisteix principalment en la necessitat que la idea sigui quelcom real (ésser veritablement), en cas contrari, el saber referiria a no-res, —ja que, com hem vist, no pot referir-se al sensible— i la ciència no tindria cap valor. Per a Plató, la intel·ligència no forja la idea de les coses, sinó que, sent aquesta real, cal explicar com la ment arriba a trobar-la i copsar-la.

La consideració que el Cosmos és ordre, durà a l'afirmació de la realitat intel·ligible, que és font de comprensió i s'oposa al caos o mer atzar com causa, com a realitat primera i fonamental, de la que totes les altres deriven: Tot ordre, natural o humà, procedeix d'aquest principi superior que s'oposa a l'atzar i a l'irracional. (Connecta això amb l'argumentació de Sòcrates para l'existència de la divinitat, per això les idees són en Plató realitat divina).

Les afirmacions principals sobre aquesta realitat primera que anomena "món de les idees" (*cosmos noetós*) són:

1. La realitat ideal (idees) es descriu com: intel·ligible, en si, idèntica a si mateixa, immutable, eterna, imperceptible, plena o perfecta, transcendent i divina. Trets de l'ésser de Parmènides. La realitat sensible, en contrast, com: múltiple, variable, perceptible, imperfecta i participada, com còpia o imatge de les idees. La realitat sensible és segona i derivada.

2. Igual que el cosmos no és un conjunt dispers de coses inconnexes, també la realitat ideal ha d'entendre's com formant un cosmos: un ordre immutable. Una idea no pot ser entesa aïlladament, sinó que sempre ens connecta a les altres. Plató haurà de descobrir l'ordre entre les idees mateixes. Hi ha d'haver relacions de superioritat i inferioritat entre elles: una jerarquia. Hi ha una idea primera (Bé) de la qual les altra procedeixen. Encara que l'ordre no és igual en tots els diàlegs, sempre es presenta com un ordre entre allò ú i allò múltiple: Unes idees participen d'unes altres: la idea de justícia no pot ser totalment distinta de la idea de virtut, per exemple.

3. El filòsof (dialèctic) és qui coneix l'ordre etern de les idees. L'ideal seria el coneixement complet d'un arbre invertit en el totes les idees deriven del Bé a través de diferents nivells de ramificació. Explicació que es correspon amb la manera que s'organitza la definició d'alguna cosa, a través de nivells graduals de gèneres i diferències específiques.

4. Quant a les relacions entre el món intel·ligible i el sensible: el segon participa del primer. Les idees són causes de les coses: en són el seu model, el seu paradigma, (causa exemplar). La seva existència fa que les coses corpòries puguin ser el que són: Sense el suprasensible no trobaríem explicació per al sensible. El món sensible només es pot entendre "a la llum de les idees", no és mera aparença, separada de l'ésser, ni és realitat plena. El món sensible participa de les idees i les imita, i precisament per això hi ha en ell ordre i mesura (cosmos). Aquest ordre i aquesta mesura no pot comprendre's per la sensació, és necessari entendre-la en la seva idea: de quina

idea participa i en quin grau ho fa cada cosa. El món de les idees és un model etern i ideal, que el cosmos visible tracta d'imitar. (No hi ha en els grecs idea de creació)

5. Com s'ha produït de fet el món físic a partir d'una realitat immutable no queda clarament explicat. Per a Plató ha de ser un Demiürg (déu artesà) que, contemplant l'ordre ideal, hagi realitzat el món visible, “tot intentant el bé”. En aquest punt no acaba de superar la visió mítica.

6. Quant a la seva relació amb la intel·ligència: les idees es capten per intel·lecció i són objecte de ciència. No són només conceptes, sinó l'autèntic ésser real: allò que l'intel·lecte es dirigeix quan pensa i sense la qual cosa no hauria veritable pensament. Les idees són la realitat que la intel·ligència coneix.

7. El més greu escull amb que Plató es troba és la relació entre ambdós mons: Com poden, sent separades, ser les idees causa i explicació del sensible? La solució és canviant: participació, comunitat o presència, imitació. Però també es defineixen en radical oposició.

Aquest aspecte donarà mals de cap a l'autor, i motivarà que Aristòtil prengui un enfocament diferent, criticant-la durament:

- Si la idea és una cosa separada del sensible com serveix per a la seva comprensió? No es farà necessària una realitat pont entre els dos mons, una mica així com una idea intermèdia entre el sensible i l'intel·ligible?
- A més, si la idea és una realitat exterior a l'esperit humà com la coneixem?... si les idees són immutables, estan fora de tota acció o passió —relació— i conèixer és una relació com ha d'entendre's l'ésser perquè el coneixement sigui possible? El conèixer no és possible en el moviment, però tampoc en l'immobilisme absolut... i si admetem moviment en les idees no destruïm la seva principal diferenciació amb el sensible?

IV. L'HOME, L'ÈTICA I LA POLÍTICA. (Fedó, República, Les lleis)

El pensament de Plató en aquests tres temes és molt unitari i entrelligat. Són els temes en els quals el seu interès és més viu, especialment en la política. Tinguem en compte que la seva idea de la política no respon a les nostres nocions actuals. Per a ell la finalitat de la política és el bé dels ciutadans en un sentit ple: que siguin virtuoses. A més, la condició d'una societat justa —el seu gran ideal— és que els ciutadans ho siguin en si mateixos i entre si. És important tenir presents les circumstàncies de la història grega i d'Atenes per a comprendre el sentit i el to de les seves propostes. El declivi social, el relativisme sofíctic, la mort de Sòcrates, són els motors del seu pensament aquí.

IV.1. L'HOME ÉS PRINCIPALMENT L'ÀNIMA

L'ànima és, per a Plató, el principi de vida dels vivents: tot allò que es mou per si mateix ordenadament, tot el que viu, té com arrel i causa de la seva activitat un principi interior i formal, que constitueix primàriament a aquest ésser, al qual anomenem ànima. No ha de sorprendre'ns que afirmi Plató l'existència d'una ànima del món que el manté en ordre i moviment.

Així doncs, l'ànima no és una conseqüència de l'ordre del cos, de l'organisme, sinó que l'ordre i activitat d'aquest deriven de l'ànima que està unida a ell, però li és anterior. La necessària anterioritat de l'ànima respecte del cos: del principi de vida respecte d'allò vivificat, és un primer indicatiu de la seva immortalitat.

En l'home distingeix dues parts: l'ànima i el cos. L'autènticament humana és l'ànima, la ment, el cos és com una presó en la qual està tancat i ho esclavitza i limita. En la doctrina del coneixement, en les relacions entre el món sensible i intel·ligible, com més endavant en l'ètica, s'expliquen les seves relacions mútues. La unió d'ànima i cos (soma/sema) és feble. Els veu més aviat com dues realitats, de manera dualista. No s'oblidi, no obstant això, el concepte de participació que tendeix a matisar aquesta separació radical, així com l'esforç ètic que permet arribar a l'harmonia interior. El coneixement de la presència d'ànima en un vivent prové de l'observació del seu actuar. Encara que, com la vida, l'ànima és una; de la mateixa manera, si l'actuar d'un vivent mostra unes tendències essencials (necessàries) i distintes entre si, d'això podem conèixer la necessària de parts distintes en aquesta ànima. En l'home aquestes grans tendències són tres, d'aquí la divisió tripartida de l'ànima humana. Aquestes tendències estan presents en tots i originen les tensions interiors i la dificultat per a arribar a l'harmonia i la unitat interior. Plató situa les tres en relació amb el cos: en el cap la racional, en el tòrax la irascible i en el abdomen la apetitiva. L'ètica proposarà què ha de fer l'home per a ser en plenitud i assolir la pau interior, proposant una virtut per a cada part: la saviesa per a la racional, la fortalesa o valentia per a la irascible i la templança per a la apetitiva. Hi ha, diu, tres tipus d'home, segons es dirigeixin a cadascuna d'aquestes parts: l'avar, l'ambiciós i el savi.

En l'ànima humana hi ha una part connatural amb la realitat ideal (ànima racional) i altres dues, més unides a la realitat corpòria (irascible i apetitiva). Només pot ser immortal la primera (encara que no és així en el mite del Carro alat). Aporta una colla d'arguments per a afirmar la immortalitat de l'ànima racional, no tots igualment potents, però Plató espera que el conjunt generi prou convicció.

1. En primer lloc, la prioritat de l'ànima (forma) respecte del cos,
2. El coneixement mostra també la necessària anterioritat de la vida intel·lectual respecte a l'experiència sensible (reminiscència). I si l'ànima precedeix al cos, també és esperable que el sobrevisqui. A més,
3. El nous humà coneix l'intel·ligible universalment, la qual cosa mai és realitzat completament en els casos concrets que existeixen corporalment. Si som capaços de conèixer l'universal, és que la nostra ànima actua i és en el plànol ideal, que és imperible, i no només en el material.
4. Si les idees són simples i podem conèixer-les, és que la nostra ment gaudeix d'aquesta simplicitat que és pròpia de les idees. Si analitzem què és la mort, ens adonarem que el seu tret essencial és la corrupció: la ruptura o dispersió de les parts que componen la unitat viva. Per tant, si l'ànima és simple, no pot morir. Solament el cos, que sí és compost, pot efectivament desintegrar-se al separar-se de l'ànima, i això és la mort.
5. També hi ha raons de caràcter moral. Si som capaços d'estimar el que transcendeix aquest món és que en nosaltres hi ha una realitat que apunta realment més enllà d'aquest món.

6. A més, solament així: en una consideració immortal, arriba a adquirir sentit racionalment ple l'elecció per la bondat humana: al just no sempre li va bé en aquest món.

7. A més, si atenem bé, ens adonarem que el mal del cos, la malaltia, pot matar al cos, causar que deixi d'existir; no obstant això el mal de l'ànima, la maldat moral, no afecta a la seva existència o no existència, després gens pot matar a l'ànima.

8. És coherent amb la visió cíclica del temps pròpia dels grecs el pensar que el que mor tornarà a la vida en un cicle interminable. La idea de reencarnació o transmigració de les ànimes és coherent amb el dualisme platònic. Solament el savi, mentre que arriba a l'etern i immutable pot escapar a la fèrria condemna del cercle de vida i mort.

IV.2. L'ÈTICA: LA VIRTUT

Plató hereta l'enfocament de l'ètica socràtica, segons la qual el que fa bo a l'home no són les circumstàncies externes moltes vegades fortuïtes dels diners, el poder o l'honor públic; sinó la perfecció interior, la perfecció de l'ànima, quan aquesta viu ensenyorint se del cos (autodomini) i conforme a la veritat profunda que coneix. La perfecció: arribar a ser el que s'ha de ser, s'arriba a amb la virtut. Ser virtuós és la perfecció de l'home.

Aquesta perspectiva es planteja en aquesta pregunta essencial: Què és millor, sofrir la injustícia o cometre-la? Plató, seguint a Sòcrates, no dubta a respondre que és millor sofrir-la que cometre-la, perquè solament el segon ens fa essencialment dolents.

Però el bé de l'home només es realitza plenament en el seu ascens al Bé suprem, a través de la Dialèctica. En ella s'implica l'home sencer, que estima radical i nostàlgicament el seu origen, ascendint fins a ell amb tota la seva ànima. Per a aconseguir-lo ha de renunciar al terrè, o ser amo de les seves tendències immediates, harmonitzant-les sota la saviesa. Només llavors arribarà a la Bellesa suprema que es manifesta màximament en una vida virtuosa i en una societat justa. L'ideal, no obstant això, és heroic i difícil per als homes, tant, que sembla gairebé impossible que s'adonin que en arribar-lo a els va la seva felicitat i la seva destinació eterna.

Plató es planteja si la virtut és quelcom que pot ensenyar-se: si és un saber (problema del intel·lectualisme moral: ningú fa el mal a gratcienc). És cert que en part sí: cal conèixer el bé i com arribar-lo a per a recórrer el camí sense anar a les palpentes. Però, d'altra banda, no n'hi ha prou amb un coneixement merament teòric, cal arribar a una veritable saviesa, i aquesta engloba la vida sencera: l'amor recte. Aquesta dimensió ja no és un mer saber, i no s'ensenyava pròpiament, ha de brollar del propi interior, sense aquest impuls la virtut no arrela.

Planteja el bé de l'home de tres maneres que s'enriqueixen mútuament i que depenen en gran part del context dels diàlegs que apareixen: la virtut com harmonia interior, com saviesa i com renúncia al corpori. La més completa -que engloba les altres dues- és la visió de la bondat com harmonia d'ànima. La virtut com saviesa accentua la connexió de debò i Bé en el pensament de Plató: si no sabem la veritat sobre l'home, com sabrem què li fa bo; i si la veritat no ens serveix per a ser bons... per a què conèixer-la. La virtut com purificació de l'ànima respecte al corporal, manifesta aquesta tendència ascensional del platonisme i s'exposa en els diàlegs on la figura de Sòcrates és central: en cas de conflicte entre les tendències de l'ànima, l'home bo ha de saber renunciar a tot per a guanyar l'etern i diví. L'harmonia interior, que es mostra en l'actitud cap als

altres i en la manera d'actuar, s'arriba a amb les virtuts de cada part de l'ànima (saviesa, fortalesa i templança), l'harmonia del conjunt és la justícia, que és entesa com harmonia, com la bondat humana mateixa.

La vida de l'home bo no sempre és un drama, el virtuós en una societat recta pot i ha de conviure i col·laborar al bé de la Polis, l'harmonia (justícia) de la seva ànima es plasmarà en la seva ciutadania, en la seva promoció de la justícia en la societat. Aquest enfocament domina en La República. A més, sense l'acompanyament dels altres en el diàleg filosòfic resultarà impossible gairebé arribar a la meta: el filòsof no és un solitari.

IV.3. L'ESTAT: UNA SOCIETAT JUSTA

En el pla general de La República, domina en extensió la preocupació política, però Plató ens diu que la seva intenció és descobrir més fàcilment l'estructura i bé (virtut) de l'ànima. Per això, l'estructura de l'Estat que en ella es descriu és paral·lela a la divisió tripartida de l'ànima i el seu ordre de virtuts (harmonia-justícia): l'Estat és el “món humà” i reflecteix la natura del seu autor, en la Polis ordenada es reflecteix a gran escala l'ordre interior de l'home. Per això estudia l'ànima —més difícil— a través de la societat —més clarament observable—. L'estat és el Microcosmos on habita l'home. Per a Plató, l'origen de l'Estat està en la naturalesa humana: l'home necessita viure en societat.

Moltes coses són, en la societat, convencionals; però la societat mateixa no. El motiu fonamental és que tot home ve a la vida en comunitat i que precisa dividir-se el treball per a sortir endavant, cadascun compleix funcions complementàries amb les dels altres, i així la vida és més suportable. Aquest és l'origen de les relacions econòmiques i de categoria social. L'estructura de l'Estat que es descriu en La República, no pretén ser solament un model ideal de la societat humana (Estat Utòpic), sinó un model que eviti la tendència al declivi que mostren les comunitats. Davant la vista tenia Plató la degradació moral i política de l'Atenes que li va tocar viure, i busca una solució eficaç.

Per això cal atendre a com descriu el procés evolutiu de la societat: En els seus orígens serveix per a dur una vida ordenada i senzilla, on les necessitats bàsiques estan bé cobertes; però aviat apareix el desig d'afegir comoditats i luxe a aquesta primitiva senzillesa: l'afany de lucre (avarícia) i de poder i honors (ambició) van minant l'ordre social, genera diferències excessives, enveges, injustícies, etc. La notable duresa del model que proposa, ha de comprendre's des d'aquesta perspectiva: què cap fer perquè els homes no caminin cap a la seva ruïna moral i social. L'home només pot desenvolupar la seva vida plena en convivència ciutadana i la ciutat només pot ser justa si els seus membres són virtuoses.

L'educació serà el lloc de trobada d'aquestes dues necessitats: la formació dels homes i de la ciutat justa depèn d'una bona educació. Només llavors regnarà la “Aristocràcia de la virtut”, l'ideal per a Plató. Els homes tenen una igualtat fonamental, però sobre ella es perceben diferències de caràcter, d'intel·ligència, d'habilitat. Cal intentar que cadascun pugui trobar el paper que millor pot ocupar en l'organisme social. Per a això cal que l'Estat atengui amb interès a la tasca educativa i pugui proporcionar als llocs de major responsabilitat a qui tenen capacitat i disposicions adequades per a ocupar-les.

Després d'uns anys d'educació comuna, que hagin mostrat qualitats, seguiran la seva preparació i viuran en règim comunitari —sense família— formant els Guardians de la Polis (una idea semblant a Esparta). Els que no serveixen per a aquest nivell seran els agricultors, artesans i mercaders. Dels Guardians sortiran els que estudiaran després Dialèctica uns altres anys més i podran ser governants (Governants Filòsofs), ja en la maduresa de la vida.

Cada nivell expressa les respectives parts de l'ànima: els treballadors la apetitiva i la seva virtut pròpia ha de ser la templança, els guardians la irascible i han de ser valentes, els governants la racional i han de ser savis i prudents. Només així s'arribarà a l'harmonia del conjunt: Una societat justa. L'afirmació clara que els filòsofs han de ser els qui governin, o que els governants han de fer-se filòsofs, cal entendre-la bé. El filòsof és l'amant de la veritat: la coneix i desitja plasmar-la en els fets de govern. No es tracta del teòric somiador o de l'intel·lectual astut, sinó del veritable filòsof. Ja sabem que això, per a Plató, vol dir l'home íntegre, que ha arribat a un saber profund i que ho viu; l'home virtuós: just, prudent, valerós i temperat. Assenyala Plató que moltes vegades governen els avars o ambiciosos... potser el problema és que els veritablement bons no saben sacrificar-se per a dedicar la seva vida al dur servei de governar... Per això el veritablement savi torna a la caverna per a ajudar als seus.

Al costat d'aquestes explicacions generals, fa l'autor un recorregut pels diversos sistemes de govern. Els ordena en una sèrie en la qual cadascun tendeix a corrompre's gairebé necessàriament i a generar la forma següent, que al seu torn es corromp en la següent, en un anell encadenat. Al fil de l'explicació es van descrivint les característiques que els són pròpies.

1. El primer és la Monarquia: el govern d'un sol home, que és una figura destacada i treballa per al bé de la ciutat. Sorgeix del patriarca de les societats antigues. La Monarquia, no obstant això tendeix a convertir-se en
2. Aristocràcia: el govern dels millors. Aquesta és la forma preferida de Plató (entenent aquesta aristocràcia com major virtut, no com un tret hereditari i de sang). L'Aristocràcia tendeix a derivar en
3. Oligarquia, quan la vida acomodada fa que siguin els rics o els militars poderosos qui tinguin el poder i, com el tirà, ho posin al servei de les seves ambicions i plaers. El règim oligàrquic tendeix a generar la
4. Democràcia: ja que els oligarques van fent tot tipus de concessions al poble perquè aquest els deixi seguir manant. En la Democràcia participa tota la ciutadania, i el valor màxim és la llibertat. Però el sistema democràtic tendeix a derivar en pura
5. Demagògia i afavoreix tot tipus de desordres morals i civils. És llavors quan més fàcilment torna a imposar-se la
6. Tirania: la pitjor forma de govern possible. El que desitja Plató és perpetuar amb el seu sistema l'Aristocràcia de la virtut, i evitar el declivi de les societats.